

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>SZERKESZTŐSÉG, hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő: Füvészkert-utca 1079.</p>	<p>Megjelen hetenként egyszer, szombaton, egy íven. Előfizetési ár egész évre 5 frt. félévre 2 frt. 50 kr. Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt; 200 szóig 2 frt; a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr; harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>KIADÓ HIVATAL, hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden küldemény intézendő: Főiskola, háznagyi hivatal.</p>
--	--	---

Tartalom. A konfirmálás kérdéséhez. Gondos. — Iskola-ügy. Párhuzamos osztályok a debreczeni ev. ref. főiskola gymnasiumában. — Vélemény a köznevelési és közoktatási szervezet első részének módosítása tárgyában. Orosz István. — Valástanítási kézikönyvek. Kováts Elek. Gergely Károly. Stiglicz Albert. — Közügyeink. Jegyzőkönyv. Biki Károly. — A református egyházi épületek tűzbiztosítási ügyében. Több aradmegyei lelkész. — Irodalom. — Különfélék. — Szerk. posta. — Hirdetések.

A konfirmálás kérdéséhez.

I.

A mult alkalommal, e becses lapok folyó évi 16. és 17. számában „A lelkipásztor jogi helyzetéről“ dobtam felszínre néhány gondolatot, azon reménnyel, hogy talán itt-ott az illetékes körökben, küszöbén a zsinati előkészületeknek, e tárgy iránt, — ha ugyan már felszólalásom nélkül is meg nem volna, — sikerül érdekeltséget ébreszteni.

Most a konfirmálás kérdéséhez óhajtok hasonló czélból szólani. Jó István magasztos szempontból, széles látkörrel, mély belátással és prófétai ihlettel szolt e kérdéshez e becses lapok 20., 21., 22. számaiban. Azonban mindamellett is, hogy a zsinati törvénykönyv 109. §-ának ezen pontjára: a lelkipásztornak kötelessége az úrasztalához készülő növendékeket előkészíteni s a konfirmációt egész ünnepélyességgel végezni, — helyeslőleg így nyilatkozik: „valóban egyenesen őket illető szoros hivatali kötelesség az“; mindazáltal ismerve a népes egyházakban szolgáló lelkipásztorok sok és folytonos elfoglaltatását, mint bölcs férfiúhoz illik, enyhíteni óhajtja a törvény éles merevségét, midőn annak gyakorlati alkalmazására így szól: „ott, a hol egy lelkészre négyezer léleknel több esik, a konfirmándusok tanító által készíttessenek elő, de a lel-

készek az előkészítés ideje alatt, minél gyakrabban látogassák meg a gyermekeket“.

A mennyire egyházi viszonyainkat ismerem, úgy tudom, nagy és népes egyházainkban ez a fennálló gyakorlat. Miután azonban a törvény mereven parancsolja a lelkipásztoroknak a konfirmáció tanítását; miután épen a nagy fényes egyházakban működő lelkészek nem teljesítik, mert körülményeiknél fogva a legjobb akarattal sem teljesíthetik ezt; és miután épen ez által azon lelkésztársaknak, kik szerencsés helyzetüknél fogva magok végezhetik és azon egyháztagnak, kik nagy hajlandósággal bírnak a lelkész mindennemű eljárásának sokszor rosszakaratú ellenőrzésére, — okot szolgáltatnak a duzzogásra, vagy épen megtámadásra; és miután minden önérzetes lelkipásztor kedélyére nyugtalanítólag hat az, hogy van törvény, — a melyet, ha körülményeinél fogva is, — teljesen be nem tölthet: szükségesnek tartom ez ügy nemcsak irodalmi úton való megbeszélését, hanem egyházzhatóságilag végzendő rendezését. Ezért nyitom meg számat.

A rendezésnek szerintem két útja lehet: vagy érvényesíteni egyházkerületünk azon határozatát, hogy a népes egyházak a rendes lelkészek mellett segédlelkészt tartsanak, hogy így a munka kevesbedésével a konfirmációtanításra, cura pastoralis stb. gyakorlásra elegendő idő jusson; vagy hagyni a konfirmáció-tanítást a tanító kezében. „de a lelkészek az előkészítés ideje alatt, minél gyakrabban látogassák meg a gyermekeket“.

Az elsőre, még a konfirmáció-tanítástól eltekintve is, szükség van. Ezt követeli egyházi életünk felvirágzása, lelkipásztoraink magasabb tudományos képzettsége, melynek hiányaért lelkipásztoraink tehetséghiányát, buzgóságát és szorgalmát csak az vádolhatja, a ki nem tudja, hogy ha a népes egyházak lelkipásztorainak van némi módja, de nincs elegendő ideje, a kis egyházak lelkipásztorainak pedig van ideje, de nincs módja az önképzésre. Innen van

az, hogy napjainkban kevés lelkipásztor tudná úgy idézni az egyházi atyákat, mint például a múlt században élt hódmezővásárhelyi papok. (Szönyi Bénéiamin és a Hódmezővásárhelyiek. X-ik rész. Szeremlei Sámuel).

Gondos.

Iskolaügy.

Párhuzamos osztályok

a debreczeni ev. ref. főiskola gymnasiumában.

Az 1883. évi XXX törvényezikk és az 1881. évi ev. ref. országos zsinat által megállapított s az 1884. évi ev. ref. egyetemes konvent által módosított „Köznevelési és közoktatási Szervezet” életbeléptetése előtt, már éveken át több párhuzamos osztály tartatott fenn főiskolánk gymnasiumában. Az egyházkerületi jegyzőkönyvekben a párhuzamos osztályokra vonatkozó első adatot az 1877. évi 107-ik számú végzésben találjuk, melyben az egyházkerület legnagyobb elismerés kifejezése mellett erősíti meg Püspök úrnak azon intézkedését, mely szerint a 139 növendéket számláló első osztályhoz, — a tanárkar sokszor nyitvánított óhajára, — párhuzamos osztályt szervezett az 1876⁷/₇-iki iskolai évben. A két előbbi évben, t. i. 1874⁵/₅. és 1875⁶/₆-ban a gymnasiumban 8 osztály volt és ezekben 15 rendes tanár működött. 1876⁷/₇-ben az osztályok száma 9 volt, a tanítást pedig 15 rendes és 2 segédtanár végezte. 1877⁸/₈-ban az osztályok száma 10-re emelkedett, a rendes tanároké 14-re csökkent, a segédtanároké pedig 2 volt. A következő 2 évben az osztályok és rendes tanárok száma ugyanaz maradt, de már az 1879⁹/₉-ik évben az előbbi 2 helyett 4 segédtanár működött. 1880⁰/₀-ben 11 osztály volt, ezekben 14 rendes és 3 segédtanár működött. Az osztályoknak ezen száma a következő évre is megmaradt, de a rendes tanárok száma 13-ra csökkent, kik mellé helyettes és két segédtanár alkalmaztatott. 1881¹/₁-ben az osztályok száma 12-re emelkedett, a rendes tanároké pedig 12-re csökkent, helyettes tanár 4, segédtanár pedig 2 volt. 1882²/₂-ben az osztályok száma megmaradt, a rendes tanároké 11-re csökkent, ezekhez 3 helyettes és 3 segédtanár alkalmaztatott. Az utóbbi két iskolai év alatt párhuzamos osztályok voltak az I., II., III. és VII. osztályok mellett. Az előzmények után mondotta ki 1883. évi 110-ik számú végzésében a főt. egyházkerület, hogy: „a gymnasiumban a már letező párhuzamos osztályok fentartását nélkülözhetlenné ismervén, azoknak állandó tanerőkkel berendezését kívánja és határozza el.”

1883-ban szentesítést nyert a középiskolai törvény, — 1884-ben kiadott a „Köznevelési és közoktatási Szervezet.” Amaz kimondja a 32-ik §-ban, hogy „A rendes tanárok száma (az igazgatón kívül) bármely középiskolában nem lehet kisebb az abban fennálló osztályok számánál.” A 17-ik §-ban pedig így szól: „A középiskolák egy-egy osztályában 60 tanulónál több rendszerint nem lehet. A hol a tanulók létszáma három egymásután következő évben meghaladja a hatvanat, párhuzamos osztályok állítandók fel, és a tanerők ehhez képest szaporítandók az illetékes iskolai hatóság által.” Emaz a 114-ik §-ban ekkép rendelkezik: „Egy-egy osztályban rendszeren nem lehet több tanuló 60-nál. A hol a növendékek száma 3 egymás után következő éven át ezt felével túlhaladja: ott párhuzamos

osztályok állítandók és a tanerők létszáma a 103. §. értelmében szaporítandó.”

Az ezutáni időszakról a tanulók osztályonkénti létszámát és a fentartott párhuzamos osztályokat a következő táblázat mutatja:

Tanév	o s z t á l y								Összesen	Mely osztályok mellett volt párhuzamos szakasz
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII		
1884 ⁵ / ₅	127	93	88	79	80	61	74	67	669	I, II, III, VII.
1885 ⁶ / ₆	151	102	88	94	64	76	82	65	722	I, II, III.
1886 ⁷ / ₇	116	102	66	87	65	59	79	75	649	I, II, IV.
1887 ⁸ / ₈	125	88	86	64	66	53	65	76	623	I, II, III, VIII.
1888 ⁹ / ₉	101	106	85	78	61	64	5	64	612	I, II, III, IV.
1889 ⁰ / ₀	93	66	103	68	62	56	70	48	566	I, II, III, IV.

Ezen 6 iskolai év alatt a rendes tanárok száma az igazgatóval és az ev. ref. vallásánarral együtt állandóan 13 volt, kik mellett 1886—7-ben 3, a többi évben pedig 4—4 segéd, illetőleg részben helyettes tanár működött.

Az itt feltüntetett adatokból látható tehát, hogy az utolsó másfél évtized alatt a gymnasiumban fentartott osztályok száma 8-ról 12-re emelkedett, ellenben a rendes tanárok száma 15-ről 13-ra csökkent, de látható egyszersmind az is, hogy a párhuzamos osztályok ügyének fejlődése az országos törvény és a „Köznevelési és közoktatási Szervezet” életbeléptetése óta szünetel, sőt az 1885—6. és 1886—7-iki iskolai évek adatai határozott visszaesést mutatnak, amennyiben ekkor 4-ről 3-ra csökkent a párhuzamos osztályok száma. Nem is soká késtek a miniszter leíratai, melyek közül az első 1886. március 15-én 10,552. sz. a. adatott ki, melyben az egyházkerület fölhívatik, hogy miután a debreczeni ev. ref. főgymnasiumban a IV-től VIII-ik osztályokban is a tanulók létszáma 3 év óta meghaladja a 60-at, az országos középiskolai törvény 17-ik §-a alapján a jelzett osztályokban is párhuzamos szakaszok állíttassanak fel. A második miniszteri leirat 1887. április 16-án 15,622. sz. a. adatott ki. E szerint: „A debreczeni főgymnasium V., VI. és VII. osztályában a tanulók létszáma 3 éven át a törvényes maximumot meghaladván, a középiskolai törvény 17. §-ában előirt intézkedés válik szükségessé.” A harmadik miniszteri leirat 1887. július 22-én, 26,227. sz. a. adatott ki. Ebben az V., VII. és VIII. osztályok párhuzamosítása azon hozzáadással sürgettetik, hogy: „Az esetre, ha a pártfogóság a törvény e szabványának a jövő tanévre, helyiség hiánya miatt teljességgel nem felelhet meg, támaszkodva a törvényben megállapított jogára, elrendeli, hogy a jövő tanévben az V., VI. és VII. osztályba egyenként 65 tanulónál több fel ne vétessék.” A negyedik miniszteri leirat 1888. március 2-án 8255. sz. a. adatott ki. Ebben az V-ik és VII-ik osztály párhuzamosítása sürgettetik. Az ötödik miniszteri leirat 1890. június 3-án 25,744. sz. a. adatott ki, ez ugyancsak az V-ik és VII-ik osztály párhuzamosítását kívánja.

Ugy vagyunk értesülve, hogy a főiskolai gymnasiumi tanárkar az utolsó miniszteri leiratot azon véleményes jelentéssel terjeszti a folyó hó 10-én üléselő egyházkerületi tanügyi bizottság elé, miszerint mondassék ki, hogy a gymnasium V—VIII-ik osztályába csak a törvényes maximumig írhatók be a tanulók. A magunk részéről nem csekély aggodalommal nézünk ugyan ezen intézkedés következményei elé, mert megtörténhetik, hogy vidéki esonka gymnasiumainkból beözönlő ifjaink jó része hiában zörget egyházkerületünk főiskolájában

a főlvetelért, mindazonáltal be kell ösmernünk, hogy — ha az anyagi erő hiányos volta legyőzhetlen gátot vet a kívánt párhuzamosítások eszközzése elé, — nincs más út a miniszter törvényen alapuló zaklatásai elől való menekülésre, mint a beírás szigorú korlátozása.

A párhuzamos osztályok ügyének egy újabb oldalát állítja közelebb előtérbe az 1890. június 4-én 8997. sz. a. kibocsátott miniszteri leírát. Ebben t. i. az követeltetik, hogy a fentartott osztályok létszámához képest az országos középiskolai törvény rendelkezése szerint még egy rendes tanár választassék. A miniszternek ezen kívánsága kétségbevonhatlanul törvényen alapuló, a mint ez az 1883. évi XXX. t. cz. 32-ik és 17-ik §-ának egybevetéséből legott kitűnik. De megfelel az a főiskolai gymnasiumi tanárkar minden alkalommal ismételt sürgető kéréseinek, megfelel a szülőközönség és a tanítás érdekeinek, megfelel a főtiszteletű egyházkerület 1883. évi 110-ik számú végzésének is.

A közelebbi 14 év alatt 30 segéd és helyettes tanár váltogatta egymást főiskolánk gymnasiumában, közülök 13 egy-egy évig, 11 pedig két-két évig működött. Ily helyzetnek huzamos fentartása mellett buzgólkodni — szerény nézetünk szerint — még akkor is menthetetlen és nagy felelősséggel járó hiba volna, ha az országos törvény kényszerét és a miniszter nógátásait elkerülni szerencsések lehetnénk. Másfél évtized alatt főiskolánk többi tanszakai szembetűnően fejlődtek, erősödtek, sőt egyházkerületünk vidéki gymnasiumai is nagy előhaladást tettek a fejlődés útján, amennyiben — egyebektől eltekintve — a rendes tanárok létszáma minden intézetünk kebelében szaporított: egyedül főiskolánk gymnasiuma nem tud oda emelkedni mai tizenkét osztályával, a hol — 8 osztály fentartása mellett — a hetvenes évek elején volt.

Az 1890. évi június 2-6-án tartott egyházkerületi közgyűlés a 150-ik jegyzőkönyvi száma alatt már elirtette az 1890-1-ik évi gymnasiumi berendezkedést, melyszerint mindenben a múlt évi állapot marad meg, de reméljük, hogy az egyházkerületi tanügyi bizottság — mely hivatásának magaslatán áll — nem késik a miniszteri leírát folytán fölmerült alkalmas időt megragadni arra nézve, hogy az 1883-ik évi 110-ik számú egyházkerületi végzés foganatosítására a kezdeményező lépések sürgősen megtéssenek. Ha azonban — a mit egyelőre nem vélünk — még az 1891-2. iskolai évre sem volna foganatosítható a párhuzamos osztályoknak állandó tanerőkkel berendezését kívánó ama végzés: akkor — igénytelen nézetünk szerint — nincs egyéb hátra, mint hogy a párhuzamos osztályok száma az országos törvény kívánalmainak megfelelőleg korlátoztassék.

Vélemény a köznevelési és közoktatási szervezet első részének módosítása tárgyában.

Az egyetemes konvent zsinati tárgyaló kijelölő az 1881-ik évi zsinat által alkotott, de királyi megerősítést nem nyert „köznevelési és közoktatási szervezet“-et is. Mihez képest az előkészítő bizottság elnöke megkereste az egyházkerületeket, hogy az újabb tanügyi kívánalmak és követelmények szerint netalán szükséges módosítások és változtatásokra nézve nyilatkozzanak.

A tiszántúli egyházkerület főtiszt. püspöki hivatala a

szervezet első és második részének, nevezetesen a népnevelési és oktatási intézetekről, továbbá a keresztyéni felebaráti nevelő intézetekről szóló részeknek átnézésére és a szükségeseknek tartott módosítások véleményezésére a debreczeni tanítóképezde tanárkarát hívta fel.

A tanárkar a vett felhíváshoz képest a szervezés első és második részét tanulmány tárgyává tevén, — észrevételeit, a teendő módosítások és változtatásokra vonatkozó véleményét illetékes helyére, annak idején eljuttatta. Ezen vélemény az említett szervezetet az országos törvény alapján helyesnek, népiskolai tanügyünk továbbfejlesztésére alkalmasnak ítéli; az egyes cikkeknel javaslatba hozott módosítások is legtöbbször esetben csak kisebb jelentőségűek, részben pedig az egyházkerület által már megállapított s életbe léptetett intézkedésekből folyók. Miért is ez irányban a nyilvánosság előtti előkészítő tárgyalásuk bátran mellőzhető volna.

Van azonban a tanárkari véleménynek egy kiváló pontja, mely a szervezetet lényegében érinti s elfogadás esetén népiskolai tanügyünket az eddiginél szélesebb alapra fektetni és kiterjedtebb körben fejleszteni célozza. A javaslat ezen része ugyanis — úgy a zsinati szervezet, mint az országos törvény intézkedéseitől eltérőleg — az elemi és felső népiskolákat egymással szoros összeköttetésbe hozni, illetve azokat egyesíteni kívánja. A tanárkar idevonatkozó véleményét és álláspontját óhajtjuk azért itt indokaival együtt részletesebben kifejteni és megismertetni; kapcsolatban ezután a kisebb jelentőségű változtatások közül is a közérdekeltebbeket felemlítjük.

I. Egységes népiskola.

Az 1868-ik évi XXXVIII. törvényczikk s ennek alapján az 1881. évi köznevelési és közoktatási szervezet, a népoktatási intézetek körében az elemi népiskolákat és felsőbb népiskolákat egymástól szigorúan elkülöníti. Az elemi népiskolai oktatás a törvény szerint két tanfolyamot foglal magában, úgy mint: 1) a hat évig tartó mindennapi, és 2) a három évre terjedő ismétlő iskolai tanítást. A felsőbb népiskolák már az oly községekben állítandók fel, melyek legalább 5000 lakost számlálnak s tanfolyamuk a fiúk számára három, a leányok számára két év. Ez ment át természetesen a zsinati szervezetbe is.

Ha figyelembe vesszük, mily kevés az előmenetel mind e napig e téren; ha tudjuk, hogy még az 1887¹/₂-ik évi hivatalos kimutatás szerint is az egész országban 75 felsőbb népiskola volt s abból ref. felekezetünkre csupán 4 esett: önkéntelenül fájdalmas érzés kel lelkünkben a miatt, hogy a szélesebb körű iskolázás oly nehezen ver gyökeret közöttünk. És bár nem hagyjuk figyelmen kívül, hogy az említett számú felsőbb népiskolákon kívül még 157 polgári és 180 középiskola állott az elemi népiskolákat bevégezett tanulók továbbképezésére: ez által még sem változik lényegesen a szomorú helyzet, mert azon intézetek többször egyes nagyobb városokban vannak mintegy összehalmozva, így nehezebben megközelíthetők; részben pedig saját rendeltetésök és költségesebb szervezetöknél fogva köznépünk igényein és anyagi erején túlemelkednek.

Ily gondolatok hatása alatt a tanítóképezdei tanárkar — Joó István igazgató indokolt javaslatára — nem késett rámutatni a fenforgó abnormis helyzetre s az elemi és felsőbb népiskolák egyesítése által kimutatni az utat, melyen célt érhetünk. A változtatás nagyon egyszerű; keresztülvitele különösebb nehézségekbe nem ütközhetik.

Tudjuk, hogy egyházunk hívei (mondhatnók: hazánk la-

kosai) túlnyomó többségben gazdálkodással foglalkozó emberek kik gyermekeiket, — bár korán segítségül alkalmazhatják napi munkájokban, mégis — különösen a módosabbak, örömmel járatják a kiszabott 6—12 éven túl is iskolába; a mint ezt vidéki gymnasiumaink alsó szabályainak népessége kedvezően bizonyítja. Elképzelhetjük, hogy mennyivel nagyobb volna e buzgólkodás, ha az ily 6—12 éven túl terjedő mindennapi iskoláztatást is teljesen igényöknek és szükségletöknek megfelelő intézetben végeztethetnék. Minden buzgó református embernek óhajtanania kell azt, hogy az egyháztagok értelmi és erkölcsi ereje növekedjék, közműveltségi színvonala emelkedjék; mert a buzgó vallásos érzet is, mely egyházunk fennállásának és virágzásának alapja, ezen közműveltségre támaszkodhatik legbiztosabban. Óhajtanunk kell tehát, hogy egyházunk hívei a minimális 6 éven túl, lehetőleg 8—9 éven át járassák mindkétnemű gyermekeiket iskolába. Ha azonban e célt elérni kívánjuk, az oda vezető utakat lehetőleg könnyítenünk kell, megnehezíteni pedig semmi esetre sem szabad. Magát azon sajnós körülményt is, hogy a felsőbb népiskolák — a törvény 2 évtizedes fennállása után — oly kevés tért foglaltak el, nem a tanításügy iránti érzéketlenségnek vagy közönyösségnek, mint inkább a törvény hibás szerkezetének kívánjuk beszámítani. A hiba szerintünk ott van, hogy két külön szervezettű népoktatási intézetet emlegetünk és sürgetünk ott, a hol egy mindenben elégséges. Javaslatunk szerint tehát azt kell a szervezetben kimondani, hogy a népiskolai oktatás egységes, t. i. a népiskolák 9 évi tanfolyamból álljanak (melynek 3 felső évfolyamát azonban egyelőre, főleg a kisebb községek iskoláiban az ismétlődő iskolák pótolhatnák). Ily intézkedés mellett sokkal hamarabb célt érhetünk, mert a már meglevő 6 osztályú iskolának 9 osztályúvá való fokozatos kiegészítését könnyebben megkísérleljük, mintsem egy egészen új intézet létesítését.

Egyesítsük tehát teljesen az elemi és felsőbb népiskolákat s az átmenet az előbbiekről az utóbbiakra sokszorosan megkönnyítve lesz. Az elkülönítésnél ugyanis a felső népiskola tanítója már nagyobb fizetést igényel, mint az elemi néptanító; a mellett ott külön igazgatásra, talán külön épületre, egyszóval költségesebb alapra fektetett berendezésre van szükség. Ezzel szemben az egységes népiskolában a tanítókat bármelyik osztály tanításáért is ugyanegy javadalmazás és ugyanazon rang illeti; minélfogva egyreszről a felsőbb osztályok felállítására esetén felmentve volnának egyházaink a magasabb fokú fizetések megállapításától (bár azt megkívánjuk, hogy nagyobb városokban a tanítók fizetése a törvényes minimumnál nagyobb legyen), másfelől mellőzve lenne tanítóinknak a rangkülönbségből eredhető s a nevelésügyére felettébb káros kihatású versengése, egymás közti meghasonlása.

Ily fontos okok alapján melegen ajánlja a tanárkar, hogy az országos törvényből átvett s a zsinati szervezetben is megkülönböztetett kétféle népiskolával szakítsunk s azok helyébe az egységes népiskolát állítsuk. És ezen törekvés minden nagyobb nehézség nélkül keresztülvihető, mert nem sértheti az lényegében az országos törvényt, ha mi a 9 (esetleg a leányoknál 8) osztályú népiskolában nem különböztetjük meg az elemi és felsőbb fokot. Voltaképpen az egész újítás inkább csak az elnevezésben van, mely azontúl legfeljebb az intézmény külső szervezetére és kormányzására terjed ki, a dolog lényegét pedig nem érinti. Minélfogva nem tehetjük fel, hogy egyházunk ily irányú indokolt megállapodását az államkormány

kifogásolhatná. Nem forog fenn nehézség tervezetünk ellen a végrehajtásban sem, mert jól képzett s képesített elemi tanítóra az egységes népiskola bármelyik osztályát nyugodtan bízhatnánk, mert hiszen maga az országos törvény sem tesz különbséget az elemi és felsőbb népiskolai tanítók képezése között; így bátran állíthatjuk, hogy a képezdeinkben most már nem is 3, hanem 4 évfolyam tartama alatt képzett s oklevelet szerzett tanítók alkalmazása ellen az egységes népiskola felső osztályaiban sem emeltethetnek kifogás. Hinnünk kell, hogy maga a közoktatásügyi kormány is helyesléssel fogadja, sőt támogatni fogja az ily üdvös intézkedést, mi által a népnevelés és oktatás, szervezetében egyszerűbbé, fentartási költsége tekintetében mérsékeltebbé, lényegileg pedig intenzívebbé tétetnék.

Az egységes népiskola mellett elfoglalt álláspontunkat legyen szabad végül a művelt külföldre, nevezetesen Schweiz és Németországra való hivatkozással igazolni. Schweizban csak a nagyobb városokban vannak elkülönítve a primar (elemi) és a secundar (felsőbb) népiskolák, ellenben a kisebb községekben a kettő együtt van. Németországban pedig, mely népműveltség tekintetében oly magasan áll felettünk, a népiskola tejesen egységes; magában Berlinben, Drezdában 8 osztályú egységes népiskolák vannak; ez utóbbiban még az úgynevezett Bürgerschule sem egyéb 8 osztályú egységes népiskolánál. (A németországi példa után 8 osztályú egységes iskolákat láthatunk az erdélyi szászoknál is). E mellett az egységes népiskola mindenik osztályában ugyanazon képesítésű tanítók alkalmaztatnak; sőt Schweizban, például a zürichi cantonban a különálló városi primar és secundar iskolák tanítói között sem találunk különbséget sem képesítésre, sem rangra nézve.

Ezen okoknál fogva azt javasolja a tanárkar, hogy a köznevelési és közoktatási szervezetbe az elkülönített elemi és felsőbb népiskolák helyett az egységes népiskola vételessék fel 9—8 évi tanfolyammal s a szervezet vonatkozó czikkei következetesen ez értelemben módosíttassanak és alakíttassanak át.

Közli

Orosz István.

(Vége köv.)

Vallástanítási kézikönyvek.

Egész vihart, de jótékonyan ható, senkit nem bántó vihart támasztott N.-Bányán Kováts Elek m. kir. erdőszámíttász úrnak lapunk 29-ik számában fenti cím alatt közölt czikke s erre tett szerkesztői észrevételünk. Az e tárgyban hozzánk érkezett leveleket és cikket a következőkben közöljük.

Mélyen tisztelt Szerkesztő Ur!

Nagybányán, 1890. júliushó 23.

A „vallástanítási kézikönyvek“ cím alatt a „Debreczeni Protestáns Lap“ folyó évi 29. számában megjelent cikkemre a mélyen tisztelt Szerkesztő úr által tapasztalataim után felbired és érdeklődésem által keltett tudvágyamhoz képest adott s általam köszönettel vett szíves felvilágosító soraira bártorkodom tisztelettel válaszolni, hogy kedves kötelességemnek tartom kijelenteni azt, miszerint az említett, beszéd- és értelemgyakorlatszerű vallástanítási vezérkönyvről mitsem tudtam, mert e tekintetben nem informáltattam.

Különben is szót csak az általánosan kötelezőnek vélt

rendszer ellen volt szándékom jóhiszeműleg emelni és nem a tanítás ellen. Hogy e rendszer nem áll fenn, annak szívből örülök.

Tekintettel azonban szíves észrevételeire, most már ismételnem kell, hogy „Jézus utolsó útja Jéruzsálembe“, lehet hogy túlbuzgóságból, bizony itt taníttatott az első elemi osztályúaknak is. Nem akartam én senkit elítélni, hiszen vannak körülmények a tanításnál is, melyek figyelembe veendőek olykor, azt jól tudom és épen ezért csak annyit vagyok bátor befejezésül, a mélyen tisztelt Szerkesztő úr becses véleményével osztozva, kimondani én is, hogy azon tanító, ki a Kovács Lajos-féle Biblia történetek című könyvet nem rendeltetésének megfelelőleg, ha mindjárt említés útján is tanítja, hibás és meg nem engedhető úton halad.

Kováts Elek,
m. kir. erdőszámtiszt.

T. Szerkesztő Ur!

Kováts Elek úr cikkére kántor-tanítónk feleletét itten küldöm. Ugy áll a dolog, hogy az ő fia magántanuló. Ő maga tanítja. A valláshoz tankönyve nem volt. A vezérkönyvet nem ismerte. Tanácsot nem tölem, hanem a káplántól kért. Az pedig megvétette vele, a mit a könyvtárnál kapott, a III. IV. oszt. számára készült Bibliai történeteket. — Ebből indul ki, és minthogy a fiú — eszes gyermek lévén — a második osztály pensumából is tanult: azt hiszi és híreszteli, hogy mindnyájan ugyanígy tanultak; holott az első osztálybeliek nem is tanulhatnak még könyvből, hiszen olvasni csak kezdenek.

Tisztelettel maradok
Nagy-Bányán, 1890. július 24.

Gergely Károly,
evang. reform. lelkész.

Kért felelet. E lap f. évi 29-ik számában „Vallástanítás kézikönyvek“ cím alatt, t. Kováts Elek nagybányai m. kir. erdőszámtiszt úrtól megjelent cikkre.

A midőn említett cikk írója, a nagybányai ev. ref. felekezeti és a városi közös iskolákban megtartott vallástani vizsgálatok feletti megelégedésének ad kifejezést, — ugyanekkor soraiban hangsúlyozza: „hogy a tanító urak jól tanítottak, legalább úgy, — mint azt a felettes egyházi hatóság megállapított rendszere kívánja“.

Azonban K. E. úr, az I-ső és II-ik osztályokban, elbeszélés alapján tanított bibliai történeteknek, a növendékek részéről tanúsított, folyó és értelmes előadása felett botránkozik meg, s jelzett cikkében e rendszert helyteleníti s kérdésbe teszi: „hogy jó-e e rendszer?“ Ez itt a kérdések-kérdése, — úgymond, — melyre ő feleletet szeretne kapni.

Én tehát a t. Szerk. úr engedelméből megkísérlem eme „kérdések-kérdésre“ a kért feleletet megadni, s ugyanekkor eme rendszer jóságát nemcsak határozottan állítani merem, hanem annak a gyermekekre kiható, vallás-erkölcsileg nemcsillapító fontosságát be is fogom bizonyítani.

Ugyanazért az elemi vallásoktatás módszerét, egész alapjában, úgy a hogy azt én iskolámban kezelem, lesz szerencsém

ez alkalommal előadni s azt t. K. E. úr szíves figyelmébe ajánlani.

A bibliai történetek tanításánál nem azok összeségének tudása a cél; hanem a történetek által a gyermekek vallásos-erkölcsi képzése, — mint p. o. szívnyemesítés, akaratzilárdítás, erkölcsi jellemképzés.

A bibliai történetekből nem tanítunk egészen összefüggő történetet, — hanem minden időrendre való tekintet nélkül, csak azon történeteket vesszük elő, melyek a növendékek lelki fejlettségével összhangzásban vannak.

Sziglicz Albert,
n.-bányai ev. ref. kántor-organista tanító.
(Vége köv.)

Közügyeink.

Jegyzőkönyv

felvétel a n.-károlyi lelkészi értekezlet által kiküldött bizottság 1890. június 25-ikén Nagy-Ecseden tartott ülésében.

(Vége.)

6.

Szervező bizottság kitüzi tárgyalásra az általa elfogadott következő alapszabály-tervezetet:

A magyar protestáns lelkész-egylet alapszabályai.

1. §. Az egylet címe.

„Magyar protestáns lelkész-egylet“.

2. §. Az egylet célja.

Célja az egyletnek a magyar prot. lelkészi kar tagjai között a testületi szellemet s a testvériséget ápolni és fejleszteni, — a szegény sorsú lelkésztársak, lelkészi özvegyek és árvák sorsán testületi intézkedések által segíteni s általában a prot. lelkészi kar erkölcsi, anyagi és társadalmi tekintélyét minél magasabb színvonalra emelni.

3. §. Az egylet szervezete.

Az egylet megalakul 1890. szept. 30. s következő napon Budapesten tartott országos lelkészi értekezleten, társadalmi szövetkezés útján. Igazgatja magát — a 3 évenként tartandó közgyűlés és az évenként tartandó választmányi ülések által, jelen szabályzat értelmében. Az egylet, mint társadalmi szövetkezet, az egyházi törvényes hatóságok jogkörét nem érinti, az egyházhatóságokhoz csak javaslatokat és kérvényeket terjeszt. Jelen alapszabályzatot megerősítés végett a nagym. belügyminisztériumhoz beterjeszti, — az egylet megalakulását a főtitkár zsinatnak bejelenti s magát az egyetemes magyar prot. egyház oltalma alá ajánlja.

4. §. Az egylet tagjai.

Tagjai lehetnek az egyletnek a magyar haza területén működő mindkét hitvallású prot. rendes és segédlelkészek, lelkész-tanítók, lelkészjellegű tanárok. A közgyűlés rendes tagokká választhatja — a világiak közül — mindazon egyházas érületű buzgó prot. egyéneket, kik belépési nyilatkozataikat szóval vagy írásban a közgyűlés előtt kijelentik. A vi-

lágiak száma azonban a lelkészekét fölül nem múlhatja. Alapító tagok azok, kik az egylet javára 100 forintot alapítanak. Tiszteletbeli tagokul választ az egyleti közgyűlés oly egyházi és világi jelesek, kik az egylet érdekeinek előmozdítása körül érdemeket szereztek.

5. §. Tagok jogai és kötelességei.

A tagok a közgyűlésen szavazati joggal bírnak. Választják a tiszteletbeli tagokul választ az egyleti közgyűlés oly egyházi és világi jelesek, kik az egylet érdekeinek előmozdítása körül érdemeket szereztek.

6. §. Tisztviselők.

Az egyleti közgyűlés 3 évre következő tisztviselőket választ: két elnök (egyházi és világi), négy jegyző, pénztárnok, ügyész, tíz választmányi tag.

7. §. Tisztviselők kötelességei.

Elnökök a közgyűlést 3 évenként, a választmányt évenként összehívják, — a gyűlések tárgyalásait vezetik, — annak végzéseit kihirdetik, — az egyletet egyházi és világi hatóságokkal szemben képviselik. Szükség esetén rendkívüli választmányi ülést s annak megbízása folytán rendkívüli közgyűlést hívnak össze. Jegyzők vezetik a köz- és választmányi ülések jegyzőkönyveit, fogalmazznak minden az egyletet érdeklő ügyiratot, az elnökség által nekik kiosztott ügydarabok tárgyalását, mint előadók előkészítik, — a gyűlések tárgysorozatát elnökökkel együtt megállapítják s az egylet lapjában előre közhírré teszik. Pénztárnok tiszte: a bevételek és kiadásokról pénztári naplót vezet, — a pénztár állásáról minden választmányi ülésen beszámol, — az egylet pénztár takarékpénztárilag gyümölcsöszteti s magánál készpénzt nem tart, — kiadásokat a választmány határozatára, rendkívüli esetekben elnökök útalványára teljesít s a pénztár erejéig vagyoni felelősséggel tartozik. Ügyész az egylet jogtanácsosa s a választmány által reá ruházott jogi és peres ügyekben a felek terhére eljár.

8. §. A választmány hatásköre.

Egyik közgyűléstől a másikig az egylet ügyeit vezeti s e végből az általa időnként meghatározott helyen minden évben egy rendes ülést tart, melyben az egyletet érdeklő beadványok, indítványok sorsa felett határoz, azokat a közgyűlés tárgyalása alá előkészíti. Általában a prot. lelkészi kar érdekei felett örökös s az egyletet képviseli.

9. §. Közgyűlés.

Közgyűlés tartatik minden 3 évben Budapesten. Rendkívüli közgyűlés összehívása felett a választmány határoz. Hatáskörébe tartozik az egylet legfőbb igazgatása, tisztviselők és választmány megválasztása, azok eljárásának megbírálása, esetleg rosszalása, — általában az egyletet érdeklő minden ügyek feletti intézkedés.

10. §. Tagdíjak.

Tagdíjat fizetnek: 1) világiak tetszés szerint, 2) segédlelkészek, lelkésztanítók 50 krt, 3) III. és IV-ik oszt. 1 frtot, 4) II. és I. oszt. lelkészek 2 frtot. Ezen évi díjakból egy pénztár alakul, melyből az egylet igazgatási költségei fedeztetnek s a fennmaradó összeg felett a közgyűlés határoz. A tagdíjakból,

adományok és alapítványokból képződő tőkepénztár ellenében a választmány vagyoniilag felelős.

11. §. Az egylet feloszlása.

Az egylet az egyetemes magyar prot. egyház oltalma alá helyezvén magát, ha feloszlás alá jönne, — mit a közgyűlés $\frac{2}{3}$ -ad szavazattal mondhat ki, — az egylet minden vagyona a magyar prot. egyház egyetemére száll s a felett a főtiszteletű konvent rendelkezik.

7.

Az orsz. lelkészi értekezlet gyűlési helyiségéről s a gyűlés tartama alatt egy központi irodáról gondoskodni, a főváros rendőri hatóságától az engedélyt kieszközölni s a templomi istentisztelet ünnepélyes megtartásáról, a főiskolai énekhar közreműködéséről a fővárosi ev. ref. lelkészi hivatalnál s a főiskola igazgatóságánál eljárni: — nt. Asztalos György egyházi elnök és Miklóssy Márton világi jegyző urak felkéretnek és megbízatnak.

8.

Az országgyűléshez az 1848. XX. t. cz. életbe léptetése tárgyában beadandó emlékirat és petitio elkészítésére bizottság nt. Segesváry József esperes urat kéri fel, ki is azt szíves készséggel elvállalni hajlandónak nyilatkozott.

9.

Jelen bizottsági jegyzőkönyvet midőn a szervező bizottság közzétenni határozta, egyszersmind felhívja a lelkésztársakat, hogy vidékenként tartsanak értekezleteket a bizottság által kijelölt tárgyak felett s annak eredményét tegyék közhírré a „Közlapok Lapjában“, vagy más egyházi lapban, esetleg küldjék be a bizottság elnökéhez, hogy ezen vélemények felett a szept. hóban tartandó bizottsági ülés konkrét megállapodásra juthasson.

10.

Az orsz. lelkészi értekezlet elé szánt indítványok és beadványok szept. 15-ik napjáig nt. Asztalos György elnök úrhoz beadandók.

Kelt Nagy-Ecsed, 1890. június 25.

Jegyzette
Biki Károly,
bizottsági jegyző.

A református egyházi épületek tűzbiztosítási ügyében.

A mint értesülünk, az egyházkerületünk legutóbbi közgyűléséből kiküldött ötös bizottság azt szándékozik a közgyűlésnek javasolni, hogy egyházi épületeink tűzkár elleni biztosítása jövő évi januárhoz eljéjétől a „Magyar-francia“ biztosító társaságnál eszközöltessék.

Ezen intézkedéssel szemben érdekesnek tartjuk megemlíteni, hogy az ország egyik első megyéjének, és pedig Arad megyének törvényhatósági bizottsága épen ellenkezőleg gondolkozik.

Arad megye árvaszéke ugyanis két évvel ezelőtt szerződést kötött az „Első magyar általános“-sal és a „Magyar-francia“-val az árva-biztosítás ügyében azon kikötéssel, hogy

ezen társaságok minden év májushó elsejéig vagy-kimutatókat tartoznak beadni.

És miután a „Magyar-francia“ legutóbbi mérlegéből az tűnik ki, hogy ez a biztosító társaság mult évben ismét majdnem két milliót elveszített tőkájéből, ennél fogva Arad megye legutóbbi közgyűlése az állandó választmány javaslatához képest elhatározta, hogy a fennálló szerződést ezen társasággal megszünteti, és az árvák tulajdonát képező, valamint a gyámpénztári kölcsönökre jelzálogul lekött épületek tűzkár elleni biztosítására egyedül az „Első magyar általános biztosító Társaság“ jelöltetik ki. Ezen közgyűlési határozatot Szatmáry Gyula Arad megye alispánja a 11,045. számú rendelettel azon utasítással adta tudomására a járási főszolgabírának, hogy az eddig szintén elfogadva volt Magyar-francia biztosító társaságnál az árvaszék által újabb biztosítások nem eszközölhetők.

Nem mulaszthatjuk el ezen körülménynek felemlítése mellett, egyházkerületünk tisztelt vezérferfiait egyházunk féltékenyen őrzött anyagi jólétének érdekében arra felhívni, hogy most, mielőtt még a jelzett „Magyar-francia“ biztosító társulattal egyházunk épületeinek biztosítási ügyében a szerződést megkötöttük volna, talán helyes lenne nekünk is Arad megye példáját követve, oly biztosító társaságot keresni fel bizalmunkkal, melynek anyagi biztonságához semmi kétség sem fér.

Hogy pedig az „Első magyar általános“ egyike a világ legszilárdabb alapú biztosító intézményeinek, — az köztudomású, mellőzése a református egyházkerület részéről, még akkor sem lenne indokolt, ha arra, hogy ez az intézmény specialisan magyar és külföldi, nem is adnánk épen semmit. Nem lenne indokolt a magyar társaság mellőzése főképen azért, mert, a mint értesültünk, egyházkerületünknek tett ajánlata egy krajczárral sem drágább, mint a „Magyar-franciáé“.

Több arad megyei lelkész.

Irodalom.

Ünnepi és közönséges egyházi beszédek (IV. füzet). Irta: Révész Imre. Kiadta: Révész Kálmán, a pápai ev. ref. theol. akad. ny. r. tanára. Budapest, 1890. Kókai Lajos tulajdona. Bolti ára 1 frt 40 kr. E IV. füzetrel immár összesen VI. füzet jelent meg R. I. egyházi beszédeiből. Hátra van még egy füzet, mely ez év folyamán mindenestre meg fog jelenni. E füzetben van összesen 13 egyházi beszéd, melyek közül 2 adventi, 2 újévi, 9 pedig közönséges. Volt már alkalmunk az előbbi füzeteknél elmondani nézeteinket R. I. beszédei felől s most nem akarván ismételn, csak annyit jelzünk, hogy ezen füzet beszédeit is ugyanaz a hatalmas erő, ugyanazon magasan röpkedő, de egyszermind tartalmas, magvas irány jellemzi, a mely egyházunk e nagy alakjának minden művében annyira elűtérbe lép. Minden lelkész könyvtárában meg kellene lenni e beszédeknek.

Az erkölcsi szabadságról. Irta: Dr. Binding Károly. Fordította: Dr. Ozory István. Debreczen, 1890. László Albert bizománya.

Dr. Ozory úr, debreczeni jogakadémiánkon a büntetőjog tanára, Dr. Binding lipcei nagyhírű jogtanár „Die Normen und ihre Übertretung“ cz. művét fordítván, annak az erkölcsi szabadságot tárgyaló részét külön füzetben közzétette.

Élvezettel olvastuk át a füzetet s ajánljuk azt a komoly olvasmányokat szerető közönség figyelmébe.

Szerző az akarat szabadsága mellett száll síkra, a mit bizonyítsanak a miből vett köve kezű idézetek:

Az ember szabadon határozza el magát, vagyis: módjában volt cselekményeinek hatását a külvilágra és viszonyát saját elveihez helyesen elképzelni; az indokokká válni törekvő ingerek erejét egymással szemben helyesen mérlegelni s ezen képességének alkalmazása által a különböző ingerekre erőltetőleg és erősítőleg hatott; némelyiket indokká emelte, a többit nem.

Csak a szabad elhatározás és szabad cselekmény a tevékenynyé vált ember saját műve. Egyedül csak ezekre nyomta bélyegét, tehát csak ezekért tartozik felelni. Ezért veti vissza fényét és árnyát a szabadnak ítélt cselekmény a tettes személyiségre. Az egyes rossz cselekmény őt mutatja rossz, vagy meggondolatlan embernek. Tehát a büntetés büntetendő. Cselekményeink, mivoltunknak csak kulcsai.

Kétségtelen, hogy a cselekmények állandó okául az emberi szabadság tekintendő.

Még nem élt és nem él ember, a ki tettei miatt ne örült, ne bosszankodott volna, vagy ne szégyenelte volna magát s a belső szabadság mellett való ezen tanuskodás ellen sohasem szólal fel az értelem. — De talán legnagyobb ékesszólással beszél a szabadság mellett a különböző népek és idők jogrendje és a felelősség a büntetés fogalmának kiképződése. Üdvözljük a fordítót, ki hasznos szolgálatot tesz hazai jogirodalmunknak ilyen erkölcsi elvek terjesztése s általában e mű átültetése által.

Új zenemű. Legújában jelent meg Palotássy Gyula jónévű zeneszerző könnyű átiratú magyar darabjainak 3-ik füzete. A füzet 25 kedvelt dalt tartalmaz. Kapható Nádor Kálmán zeneműkereskedésében Budapesten.

Az „Egyetemes Könyvtár“ című közérdekű irodalmi vállalatnak most megjelent 6 kötetét (31–36.) kaptuk Gross Gusztáv győri könyvkereskedőtől, mint a vállalat kiadójától. E hat kötet méltán sorakozik az „Egyetemes Könyvtár“ előbbi füzeteihez. A 31-ik kötet Dr. Boross Gábornak, a nagyszabasi főgymnasium derék tanárának tollából hoz jeles tanulmányt Euripidesnek, a modern tragoedia megalapítójának műveiről. A 97 lapra terjedő munkában avatott tollal világítja meg szerző a jeles görög iónak műveit s azok hatását. A 32-ik kötetben a magyar nép ajkán élő népdalokat találjuk egybegyűjtve. A 33-ik kötet Obernyik Károlynak, a korán elhunyt jóhírű színműíróknak „Örökség“ című 5 felv. drámáját hozza. Bizonyára örömmel veszi az olvasó közönség e jeles munkát. A 34-ik kötetnek címe: „A nagy városok földrajzi fekvéséről“. E tanulságos dolgozatot írta Dr. Roschter Vilmos, jeles nemzetgazdasági író s fordította Dr. Szalay László. A 35-ik kötetben Kossuth Lajos életét írta meg Sebesztha Károly, Zólyom megye tudós tanfelügyelője. A magyar történelem e kiváló alakjának életrajza vonzóan, érdekesen van vázolva, s bizonyára minden magyar embernek kedves olvasmányát fogja képezni, annyival is inkább, mert a nagy száműzöttnek nemes egyénisége, önzéstelen, lelkes küzdelme a történetírónak páratlan rokonszenvével van megörökítve; fénykép ez az életrajz, mely ragyogó színeiből nem fog veszíteni soha! A 36-ik kötet „Visszhangok“ cím alatt Szulik Józsefnek költe-

ményeit tartalmazza. E kötet is díszére válik a vállalatnak, mely rövid 1½ év alatt 36 kötetre nőtte ki magát, Dr. Ferenczy Józsefnek, az országos közokt. tanács jegyzőjének gondos szerkesztésével. E körülmény is az „Egyetemes Könyvtár“ életrealóságát bizonyítja; mindegyik kötet méltó a magyar olvasó közönség pártolására, aki ily olcsón nem jutott még jó könyvekhez. A hozzánk beküldött példányok egyike igen díszes vörös angol vászonba van kötve, fekete nyomással. Így kötve egy-egy kötet ára 30 kr. S tekintve a díszes, ízléses kiállítását, nem is drága. Fűzve pedig csak 10 kr egy-egy kötet. Évenként megjelenik 24 füzet, melyre a kiadónál előfizetni is lehet. 24 füzöt példány előfizetési ára: 2 frt 40 kr. 12 példány 1 frt 20 kr. 6 példány 60 kr. Aki az előfizetési pénzt előre beküldi a kiadóhoz, (Gross Gusztáv könyvkereskedő Győr), a füzeteket bérmentve kapja. Különb. az „Egyetemes Könyvtár“ egyes példányai minden hazai könyvkereskedőnél kaphatók.

Különfélék.

Királyvárosi főiskolánk. Királynknk ő Felsege a székellyhidi hadgyakorlatok idején, valószínűleg szept. 12-én bejő Debreczenbe is, hol őt nagy ünnepélyességekkel készülnék fogadni. Az eddigi dispositiók szerint ő Felsege legmagasabb látogatásban részesíti ez alkalommal főiskolánkat is. A collegiumi gazdasági tanács f. hó 6-án tartott üléséből bizottságot küldött ki, mely a városi hatósággal egyetértve intézkednék a királyfogadás teendőiről. Mint értesülünk, a tisztelgő küldöttségek sorában együtt fog ő Felsege előtt egyházkerületünk, a debreczeni ev. ref. egyház és főiskolánk küldöttsége megjelenni.

Beszámolás a Károli emlékre küldött pénzekről. Főtiszt. és méltóságos Kun Bertalan püspök úrnak egy előbbi számunkban közölt felhívása értelmében f. hó 10-re be kellvén hozzá küldeni a Károli emlékre gyűlt pénzeket: lapunk szerkesztője f. hó 6-án postára tette s a püspök úr nevére Miskolcra küldötte a nála eddig bejött 650 frt 40 krt, kijelentvén, hogy az adományozók inteniói szerint ez összegből csak a síremlékre gyűlt 321 frt 31 kr használható föl a gönczi szobor költségeire, a szellemi emlékre küldözgetett 329 frt 09 kr pedig további rendelkezésig kamatoztassék. Midőn ezt lapunk olvasóinak s mindazoknak, kik a szóban forgó célra hozzánk voltak szívesek adományait beküldeni, — tudomásul adjuk, kijelentjük egyszersmind, hogy a gyűjtést folytatni óhajtjuk s a további adományokat szívesen elfogadjuk, nyugtázzuk és kamatoztatjuk.

Anyakönyvi vizsgálat egy esperes ellen. Avas-Vámfaluban, Szatmármegyében, a mult hó 19-én anyakönyvi vizsgálatot rendelt el a debreczeni református püspökség Bencsik István esperes ellen. Bencsik 25 évig lelkészkedett Avas-Vámfaluban s ez idő alatt példátlan gondatlansággal vezette az anyakönyveket. A vizsgálat — mint lapunknak írják — konstataulta, hogy az esketési, halálozási és keresztelési anyakönyvek majd minden lapjában egész rovatok vannak kivakargatva vagy keresztülhuzgálva, hogy mindezt ki tette, az nincs bejegyezve. A halottak közül nagyon sok nincs beírva, vagy pedig helytelenül van beírva. A keresztelési anyakönyvben a törvénytelen

gyermek apja is be van rendesen vezetve, akár jelentkezett az apaságra, akár nem, be van írva még az oly apa is, ki jóval előbb meghalt, mint az ily gyermek megszületett. Találtak még oly abszurd bejegyzést is, hogy 1868-ban egy férfi szült volna leánygyermeket, bár ez 1867-ben már meghalt. Majd 1864-ben egy és ugyanazon szüléktől márcz. 11-én is, később 5 hó múlva, aug. 30-án ismét származott volna fiú gyermek, a kik az anyakönyv szerint külön meg vannak keresztelve, két helyen beírva más-más keresztzüléssel. Az egyházi felsőbb-ség remélhetőleg teljes szigorúsággal fog eljárni ez esetben, mert nem szabad megengedni, hogy ilyen esetek kisebbítsék a bizodalmat, melylyel a világi hatóságok az anyakönyvvezetési teendők tekintetében vannak a lelkészi hivatalok iránt. — Szórol-szóra átvettük a fentebbi sorokat a „Budapesti Hirlap“ aug. 3-iki, 212-ik számából. Átvettük pedig, mert ismerjük azt a mozgalmat, mely Bencsik István esperes úr ellen egyházmegyéjében megindult s nem akarjuk, hogy lapunkra rá foghassa akárki is, hogy takargatjuk a sebeket, ha pl. egy esperes okozta azokat. Egy cikket, mely ellene hozzánk küldetett be s melyben férfias nyíltsággal szállott a cikkíró síkra a nevezett esperes úr ellen, még nem adtunk ki annak idején, de a fentebbi sorokban oly erős vádak foglalvák, hogy ha igaz azoknak csak egy kis része is, az egyházi felsőbb-ségnek bizonyára teljes erélylyel kell föllépnie B. esperes úr ellen. És pedig, mint a főt. püspöki hivatalnál erről meggyőződünk, csakugyan küldetett ki vizsgáló bizottság Vámfaluba, mely az anyakönyvek vezetése körül több rendellenességet konstataált. Részletek azonban ide még nem érkeztek be. Nagyon óhajtánók, hogy az általunk tisztelt esperes úr igazolni tudná magát, mert épen nem tartozunk azok közé, kik az ilyen, egyházunk tekintélyét bántó, aláásó ügyeknek, bárki legyen is azoknak oka, örülni tudnánk. Sőt a legnagyobb sajnálkozással hozzuk világ elé az ilyen szomorú dolgokat.

A sárospataki ev. ref. főiskola gymnasiumában, — a napokban vett magán értesülésünk szerint, — a jövő évben épü- ügy kötelező lesz a görög nyelv tanulása, mint a közelebbi években. A főiskola előjárósága ugyanis be akarja várni az illetékes főhatóságnak, t. i. az egyetemes konventnek az intézkedését, s addig, míg a „Köznevelési és közoktatási Szervezet“ 106-ik és 108-ik §-a a konvent által nem módosítottatik, nem kívánja az állami vezetés alatt álló gymnasiumokra nézve az országos törvény által elrendelt görögmentességet a főiskola gymnasiumában életbe léptetni. Nincs arról tudomásunk, hogy ezen magánúton nyert értesülésnek megfelelő intézkedés tétett-e a testvér-főiskolában, de a magunk részéről nyíltan kifejezzük azon meggyőződésünket, hogy e tekintetben nem látjuk szükségét az állami vezetés alatt álló gymnasiumokhoz való sietős alkalmazkodásnak, sőt kívánatosnak véljük, ha a jövő tanév ev. ref. gymnasiumainkban az ügy bővebb megfontolására s az egyetemes konvent nyilatkozatának, illetve rendelkezésének bevárására fordítottatik.

Nagy-Beeskerek. A nagybeeskereki református templom, — mint a Torontál aug. 3. száma írja, — pompás arányokban bontakozik ki az épületállványok tömkelegéből. A tiszta goth stilben épült egyház egyik kiváló díszje lesz a városnak s külsőleg már szeptember végével teljesen elkészül. A mult hóban feltett csillag napnyugtával valószínűleg diésfényt terjeszt a gothicus levélzetekre s a karsú toronyra, mely büszkén emelkedik ki hétköznapias környezetéből. A belső munkálatok a tél folyamán eszközöltetnek s az ünnepélyes felszentelés tavasszal

történik. Mindezekhez azonban pénz kell. Az építkezés mintegy 30,000 frtba került, melyet nagyrészt Szalay József, a hitközség lelkes pástora gyűjtött össze. Legújabbban a református konvent is 2000 frtot szavazott meg a költségekre. Mint halljuk, Szalay József e jelen ismét vándorbotot vesz kezébe, hogy a belső berendezés költségeire gyűjtsön, ha csak a jótékony adakozások addigra fedezni nem fogják a még hiányzó költségeket.

Nyilatkozat. A „Sárospataki Lapok“ f. évi 30-ik száma (631 l.) röviden ösmertette beköszönő egyházi beszédemet. Én ez ösmertetésre az igazság érdekében a következő „Megjegyzést“ tettem közé nevezett Lap 31-ik számában (647 l.): „A „Sárospataki Lapok“ egyik legközelebbi száma beköszönő beszédemről dicsérőleg megemlékezvén, végül azt mondja, hogy „igazi bibliai hűséggel ilyen beszédet nem lehet ama bizonyos vers (t. i. I. Móz. 45, 3.) alapján készíteni, mert az csak ennyi: én vagyok József, él-e még atyám?“ Hát ez utóbbi állítás tökéletesen igaz; csak hogy én Sárospatakra is csak olyan példányt küldhettem beszédemből, — miután, úgy hiszem, — egy kiadású nyomtatvány minden példánya tökéletesen egyforma, — melynek 5-ik lapján nem ez áll: „Alapige: I. Móz. 45, 3.“, hanem ez: „I. Móz. 45, 3. 4.“ Hogy aztán e két verset összefűzve, csakugyan kijő az általam használt textus: „én vagyok a ti testvéretek József, él-e még az én Atyám?“ — azt ítélje meg mindenki, a kinek bibliája van és olvasni tud; ítélje meg pedig főként a „Sárospataki Lapok“ derék szerkesztője: Radácsi György, a jó hírű exegeta“ stb. E „Megjegyzés“-emre csillag alatt a S. L. szerkesztője ezt mondja Lapjának ugyancsak 31-ik számában (647 l.): „Igaz, úgy van! Az én példányom is ugyanolyan, mint a többi“ . . . Ennyi nyilatkozat elég is lett volna tőle: bevallja, hogy tévedett s nekem, „Megjegyzés“-emre, igazat ad. A tévedés bevallása irodalmi kötelesség! De nem éri be ennyivel! Így folytatja tovább: „de — ha már rólam mint exegetáról van szó — úgy nem hallgathatom el, hogy én nem bírok eléggé csodálkozni a gyakorlati írásmagyaróznak — a régieknek és újabbaknak is — abbeli szabadosságán, szorultságán, furfangján (vagy minek is nevezem?), a melynél fogva a bibliai ígéket tetszésök szerint hányják-vetik, nyúzzák-húzzák, most szószerinti, majd képes értelemben veszik s követelik, hogy azt így is, úgy is az Isten ígéjének tartsa a jámbor hallgató vagy olvasó . . . Hogyan lehet például a József atyja most Jákób, majd az én Istenem stb. . . én ezt, mint exegeta, nem értem“. Mindenki beláthatja, hogy e nyilatkozatot tenni kár is volt, felesleges is. Kár volt, mert egy elkövetett tévedést egy más kitalált megrovás előrántásával akarni jóvá tenni, a tudományos, komoly irodalomban nem szokás. Felesleges is volt, mivel ez új megjegyzés értéktelen. Mert hogy szabad volt és szabad lesz mindenha a szószéken valamely szentíráti helyet képes értelemben használni, ezt Sárospatakon is úgy tudják, mint szerte e világon mindenütt. (Lásd Mitrovics: Egyh. Szónoklattan. 63 l. és 40. „ki vallja és sürgeti ma, a holt betű értelmezés, a sensus literalis áldástalan tanát?“). Tudtommal Radácsi tisztelt kollegámat illeti e tekintetben az első ellentmondás dicsősége! Nem ama régi s mindig megmaradó jó szokás, hanem, igenis, az ő velem szemben elkövetett mostani eljárása nevezendő tehát: „szerkesztői szabadosságnak, szorultságnak és furfangnak!“ Debreczen, 1890. augusztus 8. Dicsőfi József.

Károli Gáspár emléke. Szigeti Elek zsákai lelkész úr egyházközsége részéről 2 frtot, 9 iskolás gyermek részéről 40 krt küldött be a Károli emlékre. (Az iskolás fiúk nevei következők: Duró Imre 4 kr, Gál Imre 4 kr, Takács Mihály 10 kr, Duró József 5 kr, Erdei Imre 2 kr, Somi Imre 2 kr, Bánfi János 2 kr, Szűcs József 2 kr, Kiss Imre 9 kr, összesen 40 kr.). Az egész összeget a síremlék alapjához tettük, valamint idehelyeztük az utólsó hónapról kamatul bejött 2 frt 40 krt is. Bejött eddig nálunk a síremlékre 321 frt 31 kr, a szellemi emlékre 329 frt 09 kr, együtt 650 frt 40 kr, mely összeggel való beszámolásunkról második ujdonságunkban adunk hírt. Debreczen, 1890. aug. 8. Csiky Lajos.

A tanítók nagy-gyűlése. Magyarország néptanítói hosszú 12 év letelte után ismét nagy-gyűlést tartanak Budapesten Szent István napján. 22 ezer tanító, 4000 tanítónő, 1000 kisdédvónó s mintegy 2000, a népoktatásügy iránt hivatalosan is érdeklődő képezdei tanár, tanfelügyelő, árvaatya, nevelő s hitoktató, egyszóval közel 30,000 oly egyén, kik a magyar nemzet kulturális fejlődésének nemes munkájában tetteleg résztvesznek, küldik el legkiválóbb tagjaikat erre az egyetemes gyűlésre, a melyen, mint az előbbeni hasonló gyűléseken is, bizonynyal nem fognak hiányozni más lelkes férfiak sem, kik átérezve a népoktatás ügyének nagy fontosságát, mindenkor megjelennek ott, a hol közoktatásügyünk fejlesztésének legfontosabb tényezői összegyűlnek, hogy aggódó orvosok gyanánt meg-megtapintsák azt az üteret, mely százados küzdelmek között elgyengült s ellenségektől körülvett nemzetünk megizmosodásának, a századunkban már mindenhatóvá lett népműveltségnek lüktetéseiről tesz tanúságot. — E szavakkal kezdődő hosszabb cikket küldött be hozzánk is György Aladár úr, melyet ha térszűke miatt, s mert már több lapban olvasható volt, nem adhatunk ki, a gyűlésre mindenesetre felhívjuk olvasóink figyelmét.

Értesítés. Az eperjesi ág. evang. kerületi Collegiumi jogakadémián az 1890—91. tanévre a beíratások f. é. szeptember 1-től 9-ig eszkozlendők; az előadások pedig szeptember 10-én veszik kezdetüket. Jegyzet. A jogakadémiai hallgatók vallásfelekezeti különbség nélkül részesülhetnek a Collegium kebelében fennálló convictus és alumneum kedvezményeiben (az ezekre nézve megállapított díjak, — mindig félévénként érve, — a következők: alumneumi ebéd és vacsoráért 22 frt 50 kr, convictusi ebéd és vacsoráért 31 frt, alumneumi ebédért 11 frt 50 kr, convictusi ebédért 19 frt); az erre érdemesek igényt tarthatnak a Collegium által évenként kiosztatni szokott több és tekintélyes összegű ösztöndíjakra; valamint a szegény sorúak a jelentékeny alaptőkével rendelkező „Jogász segélyegylet“ támogatására számíthatnak. Megjegyeztetik végül, miszerint úgy a jogakadémiai ifjúsági, mint a collegiumi nagy könyvtár a hallgatóság rendelkezésére állandó. Eperjes, 1890. május havában. Minden irányú felvilágosítással készségesen szolgál: a collegiumi jogakadémia igazgatósága.

Szerk. posta. R. M. Tisza-Földvár. A tanulmányt vettem s mielőbb átolvasom. Tartalmáról ítélve előre is közhetőnek gondolom. Egy pár heti türelmet azonban mindenesetre kérek, mert túlon-túl el vagyok közlendő tárgyakkal halmozva.

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: Csiky Lajos.

Pályázat

az orosz lelkész-tanítói állomásra.

Ezen állomás évi javadalmazása pénzértékben 513 forintra tehető.

A pályázati határidő aug. 24-ik napja, ezen határidőig a rendesen felszerelt kérvények nt. Lukács Ödön esperes úrhoz Nyiregyházára lesznek beküldendőek.

Az elválasztandó még ez év folytán tartozik hivatalos állomását elfoglalni.

Kelt Debreczen, 1890. aug. 7.

Révész Bálint,
püspök.

Pályázat

a karászi lelkész-tanítói állomásra.

Ez állomás évi javadalmazása: 452 forintra tehető.

Pályázati határidő aug. 24-ik napja, mely határidőig a kifogástalanul felszerelendő kérvények nt. Lukács Ödön f.-szabolcsi esperes úrhoz Nyiregyházára lesznek beküldendőek.

A megválasztott állomását még ez év őszén tartozik elfoglalni.

Kelt Debreczen, 1890. aug. 7.

Révész Bálint,
püspök.

Pályázat.

A hajdunánási ev. reform. VI. osztályú gymnasiumban két rendes tanári állomásra pályázat hirdettetik. Az egyik tanszékkal a német és magyar nyelv s irodalom, — a másikkal a magyar és latin nyelv s irodalomnak tanítása van összekötve. Utóbbi tanszék betöltésénél előnyben részesülnek, kik a történelemből is tanítási képességgel bírnak.

Pályázhatnak protestáns vallású tanárok és tanárjelöltek. Ha okleveles egyén választatik bármelyik tanszékre, egy próbaév után, — a nem okleveles pedig a törvényes határidőben megszerezni kötelezett oklevél bemutatása alapján fog állandósíttatni.

Évi fizetés 900 forint, mely azonban csakis okleveles egyéneknek adatik ki az állandósítás előtt. Nem okleveles egyének — állandósításig 800 forintot kapnak, — és pedig a fentartó egyház pénztárából évnegyedenként előre.

Pályázók oklevéllel vagy egyéb bizonyítványokkal, esetleg ha szolgálatban voltak, szolgálati bizonyítvánnyal vagy minősítési táblázattal és testi épségüket igazoló orvosi bizonyítvánnyal ellátott kérvényeket a gymnasium igazgató tanácsának elnökségéhez folyó évi aug. hó 20-ig adják be.

Hajdunánás, 1890. aug. 3.

Nagy Elek,
az igazg. tan. jegyzője.

1—2

Pályázat

a Bihar-diószegi ev. ref. egyházban az egyik — négy osztályú — leánytanítói állomásra.

Évi javadalom: 1. Kézpénz 120 frt. 2. Kétszeres 7 hectl. 3. 3 öl kemény tűzifa beszállítva. 4. Kétszeres szalma beszállítva. 5. 2 köblös föld fordulónként (4 forduló). 6. 1 hold legelő-illetőség. 7. Az országos nyugdíjilleték egészben egyház által fizettetik évente. 8. Tandíj: minden gyermektől 1 frt, 30 liter búza (miket az egyház szed be), 1 csirke, 50 kr fűtéspénz (melyért egyház által az iskola fűtésére külön adott 1 és 1/2 öl fát tanító felvágatni és a termet fűtetni tartozik). Gyermeklétszáma: 90—120-ig. 9. Tanítói segélyalapról — szegény gyermekek tanításáért — 10 frt 50 kr. 10. Tiszteességes lakás, kerttel.

Kötelességei: A most négy osztályú, de esetleg öt osztályúra emelendő leányiskolát, a tiszántúli egyházker. által kiadott tanterv szerint, valamint a confirmandusokat is (csak saját tanítványait) oktatni.

Pályázhatnak csak okleveles férfi- és nő-tanítók. Ha férfi tanító választatik meg: neje; ha nő-tanító: ez, a női kézimunka elemeit — főként a varrást — a gyermekeknek tanítani tartozik.

A megválasztandó egy évi próbaidő után nyerhet megerősítést, mely esetben, ha nőtlen tanító választatik meg: a megerősítés után fél év alatt megnősülni köteles.

Megjegyzendő, hogy: megválasztott az egyháztól járó fixumokat az 1891. jan. hó 1-sejétől élvezti.

A kellőleg felszerelt pályázati kérvények folyó augusztus 24. napjáig alólírotthoz küldendőek.

Megválasztott ez évi szept. 15-ikén helyét elfoglalni köteles.

B.-Diószeg, 1890. augusztus 4.

Molnár János,
ev. ref. lelkész, iskolaszéki elnök.